

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ (Україна)
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «СОБОРНІСТЬ» (Україна)
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Імені ІВАНА ФРАНКА (Україна)
ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ТРАНСПОРТУ (Україна)
УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ (Україна)
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ (Україна)
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ, СОЦІОЛОГІЇ ТА ПРАВА (Азербайджан)
УНІВЕРСИТЕТ м. НІШ (Сербія)
ЗЕЛЕНОГУРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (Польща)

Лабіринти реальності

*Збірник наукових праць
(за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції
від 20 до 21 жовтня 2014 року)*

Рубіжне – Харків – Київ – Житомир –
Баку – Ніш – Зелена Гура

2014 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ І ПСИХОЛОГІЇ
СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ (УКРАЇНА)
ІНСТИТУТ ХІМІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ (М. РУБІЖНЕ) (УКРАЇНА)
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ СОБОРНІСТЬ (УКРАЇНА)
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА (УКРАЇНА)
ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІКО-
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТРАНСПОРТУ (УКРАЇНА)
УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ (УКРАЇНА)
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (УКРАЇНА)
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ, СОЦІОЛОГІЇ І ПРАВА (АЗЕРБАЙДЖАН)
УНІВЕРСИТЕТ М. НІШ (СЕРБІЯ)
ЗЕЛЕНОГУРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ПОЛЬЩА)

"Лабіринти реальності"

**Збірник наукових праць
(за матеріалами Міжнародної
науково-практичної
конференції
від 20-21 жовтня 2014 року)**

За загальною редакцією д.філос.н. Журби М.А.

Рубіжне – Харків – Київ – Житомир – Баку – Ніш – Зелена Гура

2014

УДК 3(045)
ББК60Я43
Ф 56

*Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту хімічних технологій
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля
(протокол № 1 від 30 жовтня 2014 р.)*

Редакційна колегія:

Андрійченко В.А., керівник групи супроводження фінансового обліку та оподаткування
Юридичного управління ПАТ «ВПГБ Банк» (Україна)
Андрієнова Н.М., юрист-консульт ІХТІ СХУ ім. В. Даля (Україна)
Гринюк О.В., кандидат юридичних наук, доцент СХТІ СХУ ім. В. Даля (Україна)
Гужва О.П., доктор філософських наук, професор УкрДЯЗП (Україна)
Гусейнов Сакит Яхья оглы, доктор філософських наук, професор ІФСТ (Азербайджан)
Журба М.А., доктор філософських наук, ІХТІ СХУ ім. В. Даля (керівник), (Україна)
Захарків М.Р., кандидат історичних наук, доцент СХУ ім. В. Даля (Україна)
Ільченко В.І., кандидат педагогічних наук, доцент СХУ ім. В. Даля (Україна)
Ісасв В.Д., доктор філософських наук, професор СХУ ім. В. Даля (Україна)
Йованович Предраг, професор Університета м. Ніш (Сербія)
Коренюгіна Т.Ю., кандидат психологічних наук, доцент ПРДПТУНПІ (Росія)
Кузьміченко І.О., кандидат філософських наук ІХТІ СХУ ім. В. Даля (Україна)
Лугуценко Т.В., доктор філософських наук, професор СХУ ім. В. Даля (Україна)
Муза Д.Є., доктор філософських наук, професор ДВНЗ ДонДПУ (Україна)
Проценко В.О., кандидат історичних наук, доцент ІХТІ СХУ ім. В. Даля (Україна)
Поліщук О.П., доктор філософських наук, професор ЖДУ ім. І. Франка (Україна)
Сапенко Роман, доктор габлітований, професор Зеленогурського університету (Польща)
Старостенко Т.М., кандидат філолог. наук, доцент ХНПУ імені Т.С. Сковороди (Україна)
Sena Mihailovic, Institute of Serbian Culture Pristina-Leposavic (Serbia)
Цюрупа М.В. доктор філософських наук, професор ДЕЗПУП (Україна)
Щербакова Л.І., доктор соціологічних наук, професор ПРДПТУНПІ (Росія)

Лабіринти реальності: зб. наукових праць / за заг. ред. д.філос.н.
Журби М.А. – Рубіжне: вид-во СХУ ім. В. Даля, 2014. – 224 с.

Збірник містить матеріали учасників VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Лабіринти реальності». У збірці здійснюється багатоаспектний аналіз трансформації сучасної культури, духовності в інформаційному просторі з урахуванням специфіки її соціальної динаміки філософії, етики, естетики, мистецтва, психології, педагогіки, соціології, економіки, політики і права.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів та студентів.

УДК 3(045)
ББК60Я43

*Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір і точність
наведених фактів, цитат та інших відомостей.*

СОЦІАЛЬНА ТА ПОЛІТИЧНА ФІЛОСОФІЯ

Ковтун Н.М.

Умови й способи маніпуляції індивідуальною й суспільною волею 67

Мельник В.М.

Традиція в антропологічній інтерпретації 68

Муляр В.І.

Гармонія: концептуальна модель Геракліта 72

ДУХОВНІСТЬ ТА ЕТИКО-ЕСТЕТИЧНІ ВИКЛИКИ У ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Гижа А.В.

Попытки выйти из круга сложившихся направлений идеологии: поиск
новой духовной идентификации..... 75

Дудар О.П., Існюк І.В.

Візуальна репрезентація естетичної інформації: чинники детермінації та
форми вияву в сучасному художньому просторі України 78

Маловицька Л.Ф., Рисінський О.М., Пісенко М.А.

Серце як орган пізнання і мислення у сучасних наукових дослідженнях:
морально-етичний вимір 81

Потапова О.Б.

Участь церков і релігійних організацій України у вирішенні соціальних і
моральних проблем за часів незалежності 86

Сандюк Л.О., Сулим О.В.

Деякі метаморфози особистості в інформаційному середовищі 88

ФІЛОЛОГІЯ І ЛІНГВІСТИКА

Ажогіна Н.В.

Коментар як об'єкт лінгвістичних досліджень в галузі англomовного
дискурсу 91

випадку живопису). І напрашвання синестетів у цьому процесі відіграють, як видається, досить важливу роль, через збагачення формотворчих прийомів та варіативності способів і засобів творчого самовираження митця.

Література

1. Скальська М.Л. Естетичні ідеї в гештальт-психології Рудольфа Арнхейма: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.08 / М.Л. Скальська; Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2010. — 16 с.
2. Пушонкова О.А. Динаміка форм візуальної репрезентації (естетичний аспект): автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.08 / О.А. Пушонкова; Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2006. — 16 с.
3. Поліщук О.П. Художнє мислення: естетико-культурологічний дискурс [монографія] / Олена Поліщук. — К.: ПАРАПАН, 2007. — 208 с.
4. Вовкун В.В. Паралельні видива Василя Вовкуна [у 2 ч.] / В.В. Вовкун / [ред. Л. Таран]. — К.: Вид. Дім Д. Бураго, 2007. — Ч. 1. — 236 с., [3] с.: іл.
5. Вовкун В.В. Паралельні видива Василя Вовкуна [у 2 ч.] / В.В. Вовкун / [ред. Л. Таран]. — К.: Вид. Дім Д. Бураго, 2007. — Ч. 2. — 188 с.
6. Стасевич К. Эмоции придают музыке цвет / Кирил Стасевич. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.compulenta.computerra.ru/chelovek/neirobiologiya/10006837/>
7. Агрест-Короткова С. Гра кольору та світла художника Ольги Петрової / Світлана Агрест-Короткова. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/taym-aut/gra-koloru-ta-svitla-hudozhnika-olgi-petrovoyi>
8. Худоба І. Живописну виставку "Кольори нашого часу" презентував київський художник Ігор Нерус / Ірина Худоба. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://intb.te.ua//2014/07/живописну-виставку-кольори-нашого-ч/>

Маловицька Л.Ф.,

*старший викладач кафедри естетики, етики та образотворчого мистецтва
Житомирського державного університету ім. Івана Франка,*

Рисінський О.М., Пісенко М.А.,

*студенти історичного факультету Житомирського
державного університету ім. Івана Франка*

Україна, м. Житомир

Серце як орган пізнання і мислення у сучасних наукових дослідженнях: морально-етичний вимір

Згідно сучасної фундаментально-наукової концепції процесів пізнання та мислення, за всі розумові дії і мислительні операції, пов'язані зі сприйняттям світу, відповідає мозок людини; натомість, такий орган, як серце, виконує роль своєрідного «насосу», який переганяє кров по всьому організмові й

р'ятує його від загибелі, а також відображує емоційний стан людини. Що ж до ідеї Біблії стосовно головної функції серця: «Але дав вам Господь серця, щоб розуміти» (Втор. 29, 4), «Для чого такі думки входять у серця ваші?» (Лк. 24, 38) тощо, то вони, зазвичай, сприймаються науковцями як виразні релігійно-філософські метафори, які апелюють до суто духовно-моральних якостей людини. Тому дослідженням серця як органу мислення здавна займалися, як правило, лише представники філософсько-гуманітарних наук. Але нові наукові дослідження останніх десятиліть ХХ та ХХІ століття доводять, що серце є головним органом для сприймання й накопичення інформації; сьогодні велика кількість фактів свідчить, що саме серце є «операційною пам'яттю» організму людини. На наш погляд, ця тема вкрай актуальна, нова й цікава не тільки з точки зору психофізіологічних функцій організму, вона засвідчує новий вимір сприймання цілісності людини як тілесно-духовної істоти, центром якої є її серце, а також привертає особливу увагу до ідеї кордоцентризму – вітчизняного науково-методологічного принципу, який акцентує питання глибинних засад етичної взаємодії людини зі світом та її відповідальності за цей світ.

Дослідженню проблеми «розумного» серця приділили багато уваги видатні філософи й науковці давнини і сучасності. Серед філософів особливої уваги заслуговують дослідження відомих представників особливого напрямку вітчизняної думки – «філософії серця»: Г.С. Сковороди, П.Д. Юркевича, В.С. Соловйова, П.О. Флоренського, М.О. Бердяєва, Б.П. Вишеславцева, І.О. Ільїна, В.Ф. Войно-Ясенецького, В.Н. Лосського, В.О. Сухомлинського, Д.І. Чижевського та інших, для яких концепт серця перетворився на домінуючий принцип філософської рефлексії.

Ще усередині ХVІІІ століття Григорій Сковорода вперше наголошує прозначення біблійського терміну «серце». Осмислюючи серце, Сковорода міркує про «думки серця», про його «безодню», акцентуючи увагу на ідеї безмежного серця, здатного вмістити Бога, божественне [1]. Інший наш геніальний співвітчизник Памфіл Юркевич виклав свої оригінальні ідеї у праці «Серце і його значення в духовному житті людини за вченням слова Божого», в якій розгортається цілісна філософсько-антропологічна концепція про серце як визначальну основу фізичного та духовного життя людини. І.О. Ільїн у своїй праці «Серце, яке співає. Книга тихих споглядань» йде далі – він вважає, що духовний центр людини здатний творити «культуру серця». П.А. Флоренський у книзі «Стовп і затвердження істини» підносить значення серця до трансцендентного виміру: для нього серце є гарантом духовної чистоти людини, тому що воно – «іскра Божа», «око небесне» [2].

У середині ХХ століття відомий вчений-хірург, священник і богослов В.Ф. Войно-Ясинецький (святитель Лука), згодом канонізований Православною Церквою, у своїй праці «Дух, душа і тіло» звертає увагу на те, що у Біблії про серце йдеться ледь не на кожній сторінці, і не тільки у значенні головного органу почуттів, органу бажання, джерела волі, добрих та

лих намірів, що впливають на поведінку людини, але й у ролі найважливішого органу пізнання, органу мислення і сприйняття духовних впливів, органу спілкування людини з Богом, – тобто органу найвищого пізнання. Серце, за думкою вченого, мислить, розмірковує й пізнає. У своїх роздумах про серце Войно-Ясинецький посиляється на ідеї великих мислителів Б. Паскаля та А. Бергсона: Паскаль закликав розрізнати відчуття, якими керує мозок, і почуття, що належать сердечній сфері, наголошуючи на тому, що «серце має свої причини, невідомі розуму»; Бергсон відводив серцю важливе місце у пізнанні, вважаючи, що у головному мозку ресструється лише сприйняття, що прийшло ззовні, й підбирається відповідний спосіб реакції (Бергсон порівнював мозок з центральною телефонною станцією, яка видає повідомлення, або прояснює його). Зважаючи на думки своїх попередників, Войно-Ясинецький наголошує, що мозкова кора аналізує не почуття, а відчуття, й тому, на відміну від розташованих там центрів відчуття, у мозку зовсім відсутні центри почуттів, центри радості і суми, гніву і страху, естетичного й релігійного почуття. Для вченого це означає правдивість біблійного визначення серця як органу вищих почуттів.

Спираючись на власні багаторічні дослідження серця як фізіологічного органу, Войно-Ясинецький вперше у науковій думці звертає увагу на інервацію серця – дуже багату й складну, якій належить вкрай важлива роль у фізіології чутливості. Саме тому, зауважує вчений, «...нервова система й мозок не є апаратом чистого уявлення і пізнання, а являються лише інструментами, призначеними до дії». Серце ж є другим органом сприйняття, пізнання й мислення, в якому спочиває мудрість. Для підтвердження своїх міркувань Войно-Ясинецький описує декілька власних випадків складних операцій на мозку, де втрата мозкової тканини у пацієнтів була більше 50%, але при цьому ніяких дефектів психіки вчений-хірург ніколи не спостерігав – це стало для нього підтвердженням думки про те, що за розумові дії та операції відповідає не тільки мозок, а й серце [3].

З 70-х років ХХ століття наукові ідеї В.Ф. Войно-Ясинецького продовжує розвивати російський вчений – засновник новітньої фізіології крові, лікар-кардіолог О.І. Гончаренко. В своїй надзвичайно цікавій статті «Простір серця як основа надсвідомості» дослідник зауважує: встановлено, що серцево-судинна система є окремою високоорганізованою структурою нашого тіла, яка володіє власним мозком (мозком серця) і власним серцем (серцем серця, «мінісерцем»).

Серцево-судинна система матеріалізує і розподіляє всі три форми часу в організмі і служить системою випередження свідомості, про що свідчать дані ембріонального періоду: саме серце вирощує наш мозок в материнській утробі. Крім того, знаючи програму розвитку інших систем, серцево-судинна система закладає матеріальну основу для їхнього розвитку і росту, в буквальному сенсі зумовлюючи наш розвиток. Так як серце володіє власним

мозком, то його одного буває достатньо для життєзабезпечення організму – адже відомі випадки, коли тіло існувало з зруйнованим головним мозком протягом багатьох років.

Існує мить певного розриву в сприйнятті часу двох систем: серцево-судинної та нервової: від мозку серця інформація вже пішла, а до головного мозку вона зможе дійти лише через декілька секунд, тобто, будь-яке слово, до того, як буде почуте нами, «вже відбулося у випереджаючій надсвідомості серця, а головний мозок лише усвідомлює його сенс». Таким чином, система серця випереджає свідомість. Вчений зауважує, що в нас поєднуються дві тілесні плоти: нервова і серцева, дві свідомості: одна є свідомістю серця, інша – свідомістю мозку, і вони розділені проміжком часу, який є найбільш уразливим моментом для чужорідного проникнення, якщо не має духовного захисту. Для ілюстрації Гончаренко наводить рядки з Євангелія: «А я кажу вам, що всякий, хто дивиться на жінку з пожадливістю, той уже вчинив із нею в серці своєму» (Мф, 5, 28). Отже, спираючись на суто наукові дані сучасної фізіології, Гончаренко підносить діяльність серця до особливого призначення у духовному й морально-етичному розвитку особистості [4].

В сучасній медицині і неврології серце як орган мислення також досліджують: Абдулла Абдулкадіра, директор Кардіологічного Центру імені Принца Султана Аль-Хасе, невролог Ендрю Амурс Монреалю, Канада; Перт, фармацевт і професор Університету Джорджтауна, професор Грей Шварц, російський вчений С.В. Кольцов. Доктор Абдулла Абдулкадіра впевнений, що в межах нашого серця є мозок, аусерції існують тисячі нейронів, тому саме серце, а не мозок, є ключовим органом пізнання і мислення. «Тепер ми знаємо, що через ці нейрони у серця є здатність думати (...) Вони йдуть дуже важливих точок всередині свого стратегічного місця розташування мозку». Акцентуючи увагу на відкритті сучасних вчених про те, що нейрони серця дають сигнали, які призводять до розвитку індивідуальності та прийняття рішень, лікар-кардіолог Абдулкадіра практично підтверджує висновки А.І. Гончарова стосовно етичної складової, яка є наслідком серцевої діяльності людини [5].

Також сьогодні існують цікаві факти, які засвідчують, що серце має ще одну важливу функцію – накопичувача інформації, і навіть при зміні свого носія, тобто при пересадці, набута за життя інформація не зникає. Пацієнти, отримавши трансплантоване серце, повідомляють про радикальні зміни у своїй особистості, своїх смаках, і, що найдивніше, успогадах. Певні факти засвідчують просто неймовірну інформацію: так, 47-річний білий чоловік отримав серце 17-річного Афро-Американського чоловіка і був вкрай здивований тим, що в нього з'явилася шалена любов до класичної музики. Пізніше він дізнався, що його донор грав на скрипці і любив класичну музику; ще більш дивною виявилася історія з восьмирічною дівчинкою, яка отримала серце вбитої десятирічної дівчинки. Після операції у дитини з'явилися травматичні кошмарні сни, детальні й з певними

подробностями, про чоловіка, що вбиває її донора. Тому з нею почав працювати психіатр, який разом з матір'ю дівчинки повідомив поліцію. За описом, зробленим психіатром, поліції вдалося знайти вбивцю, якого засудили на підставі свідчень пацієнтки [6].

Подібні феномени не можуть бути поясненими з точки зору офіційної наукової позиції, але якщо звернутися до досліджень В.Ф. Войно-Ясинецького, А.І. Гончарова, Абдулли Абдулкадіра та інших вчених сучасності, усе стає зрозумілим і прийнятним для пояснення. Особливо привертає увагу зазначена нами ідея дослідження серця з точки зору етичного ставлення і взаємодії людини зі світом: виявляється, що визначальним і сутнісним в життєдіяльності людини та її пізнавально-розумовій діяльності є саме морально-духовний зміст, комунікативні властивості людяності, альтруїзму, взаємопідтримки, які народжуються з найпотемніших глибин розумного серця

Література

1. Сидоренко Н. Ідея серця у філософії Григорія Сковороди: аспекти тлумачення/ Н. Сидоренко – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.medievist.org.ua/2013/05/blog-post.html>
2. Лебеденко А.А. Філософія серця в руській мислі и філософській системі Живой Етики/ А.А. Лебеденко – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.icr.su/node/929>
3. Серце як орган вищого пізнання (частина 2) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.taday.ru/text/137441.html>
4. Гончаренко А. І. Пространство сердца как основа свехсознания/ А. И. Гончаренко – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rusnauka.narod.ru/lib/author/goncharenko_a2/index.html
5. Серце – ключевой орган, а не мозг – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://islamdag.ru/analitika/7522>
6. Your Second Brain is in your Heart Neurons – Trust your Gut Feeling – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hubpages.com/hub/your-second-brain-is-in-your-heart>
7. Валявко І. Дмитро Чижевський – фундагор поняття «Філософія серця» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.kr.ua/kray/chizhevsky/valyavko.html>
8. Філософія серця П. Юркевича. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/32.htm>